

N:o 28.

Ank. till Riksd. Kansli d. 13 April 1869, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt förslag om särskild skogslagstiftning för Gotland.

Uti en inom Första Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion (N:o 45) har Herr *H. Gyllenram* förmält, att farhågorna för följderna af en mindre välbetänkt hushållning med de enskilda skogarna inom Gotland föranledt länets landsting att hos Kongl. Maj:t i underdånighet söka fastställelse på en af tinget vid nästlidna årets lagtima möte för länet antagen lag, hvarigenom åsyftades att söka åstadkomma en rationellare skogshushållning; men då, enligt motionärens åsigt, detta af landstinget fattade beslut, såsom berörande den enskildes eganderätt, ej torde hafva att påräkna Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse, hade motionären funnit sig föranlåten att nu för Riksdagen framlägga landstingets oförmälda förslag till lag om skogsvården på Gotland, under yrkande att Riksdagen för sin del måtte detsamma godkänna; varande förslaget af denna lydelse:

§ 1.

Den af naturen till skogsbörd egnade mark skall dertill bibehållas, der icke afses en fördelaktigare användning, såsom till åker, äng, trädgård, byggnadstomt eller dylikt.

§ 2.

Varder till skogsbörd egnad mark för annat ändamål än i § 1 sägs af jordens egare eller innehafvare, eller med hans lof och minne, af annan så sköflad eller förödd, att skogens återväxt omöjliggöres eller äfventyras, (och sker det icke till följd af föreläggande vid laga skifte eller af annat tvång eller af olyckshändelse), då ege Konungens Befallningshafvande vid verksamt vite förbjuda,

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 7 Saml. 15 Häft.

att skogen å ifrågavarande hemmans eller egendoms till skog eller beteshage häfdade mark tillsvidare anlitas för annat än husbehof.

§ 3.

Visar egare eller innehafvare af skog, hvilken enligt § 2 blifvit under förbud ställd, att han vidtagit ändamålsenliga åtgärder för skogens återväxt å den afbrukade marken, varde det stadgade förbudet af Konungens Befallningshafvande återkalladt; dock åligge egaren eller innehafvaren af skogen, att derå förtfärande egna den vård, som för nämnda ändamål nödig är, vid äfventyr att förbudet eljest förnyas.

§ 4.

Kommunalstyrelsen hälle uppsigt å skogens vård och skötsel inom kommunen. Finner kommunalstyrelse sådan skogsförödelse vara för hand, som i § 2 sagd är, eller att hvad i § 3 stadgadt är icke behörigen iakttages, göre derom anmälan hos Konungens Befallningshafvande.

Sker sådan anmälan, eller förekommer eljest anledning till vidtagande af åtgärd, som här föreskrifven är, då skall Konungens Befallningshafvande, sedan egaren eller innehafvaren af skogen hörd blifvit, låta genom vederbörande skogstjenstemän och två gode män förhållandet på stället undersöka och meddele deretter sitt beslut.

Kostnaden för sådan undersökning skall, då skogen, på sätt i § 2 sägs, varder under förbud ställd, godtgöras af den, som finnes hafva gjort sig skyldig till skogsförödelsen; men eljest, äfvensom der tillgång hos denne saknas, af landstingsmedel utgå.

§ 5.

De gode män, hvilka hafva att jemte vederbörande skogstjenstemän verkställa den i § 4 föreskrifna undersökning, utses af landstinget med två för hvarje länsmansdistrikt.

Desse gode män väljas för två år, och böra vid undersökning två ojäfvige gode män tillstädesvara, helst de, som blifvit utsedde för det distrikt, der undersökning skall ske.

Under förrättning samt för resan till och derifrån njute gode männen ersättning för underhåll och skjuts såsom för gode män vid landtmäteriförrättning är stadgadt.

§ 6.

Den, som icke åtnöjes med beslut i de mål, hvarom här ofvan sägs, ege att föra klagan i den ordning, som för fullföljd af talan i ekonomimål i allmänhet är stadgad; dock lände beslutet till efterrättelse, intilldess att högre myndighet annorlunda förordnat.

Genom nådig remiss den 5 sistlidne Februari har Kongl. Maj:t till Utskottet öfverlemnadt Gotlands läns landstings ofvanberörda underdåniga framställning med tillhörande bilagor, för att komma i behörigt öfvervägande i samman-

hang med nu föreliggande fråga; och har landstinget till stöd för sin framställning i underdånighet anfört, att öns skogsarealer utgjorde:

utmärker och egentlig skogsmark	139,219 tunnland,
hag- och betesmarker, merendels skogbeväxta	190,000 "
naturlig äng, delvis beväxt med barr- och löfskog	101,392 "

tillhopa 430,611 tunnland,

som i det närmaste motsvarade $\frac{2}{3}$ delar af hela länets egovidd. Denna betydliga areal vore dock endast till en del skogbeväxt. Genom nyodlingar samt skogsmarkens inhägnande och häfande såsom beteshagar, äfvensom genom försäljning af mindre beteshagar och skogstrakter till fullständig uthuggning på vissa år, hade nemligen länets skogbeväxta areal minskats till ungefär 270,000 tunnland. Med beräkning af 15 kubikfamnars växande skog på hvarje tunnland, erhöles således en skogstillgång eller grundmassa, som för närvarande uppginge till omkring fyra millioner famnar. Om denna grundmassa fördelades på skogens nuvarande ålder, som i medeltal kunde antagas till 80 år, så framginge häraf, att den växande skogens naturliga tillväxt eller afkastning årligen utgjorde 50,000 famnar, som den nuvarande generationen, enligt naturens ordning, egde att skörda såsom ränta, med bibehållande af kapitalet orubbadt. Men enligt uppgjord approximativ beräkning uppginge den årliga afverkningen till icke mindre än 108,000 famnar, hvarigenom, till förfång för kommande generationer, skogskapitalet i betydlig grad anlitas, så att fullkomlig skogsbrist snart vore att emotse, derest icke en ändamålsenligare hushållning med skogen blefve införd.

I afseende på skogarnes beskaffenhet i de särskilda delarne af provinsen hade länets hushållningssällskap redan för tolf år sedan meddelat den upplysning, att af länets 93 socknar endast 30 skulle ega skog tjenlig till trävaruexport, hvar emot 53 socknar ansågos hafva skogsprodukter blott till husbehof samt 10 vara i det närmaste skoglösa. Dessa förhållanden hade sedan dess ingalunda förbättrats. I närheten af Wisby och landthammarne kunde skogsbrist nu mera sägas vara för handen, åtminstone hvad timmer och gröfre virke beträffade. I de nordligaste socknarne, som för ett par tiotal af år sedan egde riklig skogstillgång och hvarst jordmånen till största delen syntes vara af naturen danad endast för skogsbröd, vore dock förödelserna mest i ögonen fallande. Så t. ex. i den vidsträckt skogssocken Fleringe finnes mogen skog till någon betydenhet kvar blott på ett enda hemman, och äfven i öfriga derintill belägna socknar hade skogsafverkningen i hög grad forcerats genom den under sednare tiden allt mer utvidgade sågverksrörelsen. I påtaglig och synbar spekulation på skogens snara realiserande hade flera skogshemman blifvit inköpta, och på sådant sätt hade under några års tid flera tusen tunnland skog helt och hållet uthuggits, utan att hvarken dugliga fröträd kvarlemnats eller andra åtgärder för skogens återväxt blifvit vidtagna. Då härtill lades kalkbränningen, som under gynsamma konjunkture för afsättning säkerligen medtog lika mycken skog som sågverken, samt fällning af kalkugnsved vanligen skedde å de så kallade hållmarkerna, hvarst genom ren uthuggning återväxten så godt som omöjliggjordes, kunde man med säkerhet antaga, att flera af dessa uthuggna och derefter till lågt pris försålda skogshemman, hvilkas åkerjord i allmänhet vore af så ringa och dålig beskaffenhet, att den endast i förening med någon skogsförsäljning formådde gifva nödortftig bergning åt innehafvaren, inom kort komme att blifva skattevrak.

Det vore derföre ganska sannolikt att, om samma misshushållning med skogen och liknöjdhet för återväxten fortfarande som hitintills komme att ega rum,

Åtminstone en stor del af ön blefve förstörd och slutligen obeboelig. Detta antagande grundades på af vetenskap och erfarenhet bekräftade iakttagelser för skogarnes inverkan på klimat och växtlighet, på nederbörd och vattentillgång. Skogarne lemnade nemligen ett välbehöfligt skydd mot stormar samt mot kalla, råa och osunda vindar; de förhindrade jordens utmagring genom bläst och torka, som förorsakade utsugning af all must och fuktighet ur de öppna fälten; de attraherade molnen, emedan luften öfver skogarne vore svalare än på slätten; de afdunstade fuktighet och gäfve derigenom näring åt källor och vattendrag; de förhindrade de skadliga verkningarne af barfrosten tidigt på våren genom att qvarhålla den välgörande snöbetäckningen, som på kala slätter ojemnt hopdrefves och hastigt bortsmälte.

Exempel på de menliga följderna af skogarnes utrotande hade ofta förekommit. I Skottlands och Norges bergstrakter lyckades vanligen sädesodlingen blott i skogarnes skydd. I Tyskland hade man på flera ställen iakttagit att fruktträd icke mera trifes sedan de skogar blifvit nedhuggna, hvilka förut afhållit de råa nordanvindarne, och enligt resandes berättelser hade skogarnes utrotande på de Vestindiska öarne haft till följd upphörande af det milda klimat, som fordom derstädes framkallat en yppig vegetation. Likaledes hade på de fordom skogrika Kanariska öarne, trots hafvets grannskap, torkan så tilltagit efter skogens uthuggning, att innevärnarne nödgats öfvergifva en af dessa öar, för att icke förgås af törst — allt omständigheter, som på en ö med Gotlands läge och naturförhållanden vore väl värda att uppmärksammas.

Landstinget förbisåge ingalunda det grannliga och störande i äfven det lindrigaste intrång på den enskildes fria dispositionsrätt öfver sin välfångna egendom; men erkände man ändamålet såsom godt, och ville man ernå detta, måste man äfven vilja medlet, och något borde väl göras för att betrygga landet emot olyckan af skogsbrist. Med föreslagna stadgandet, att den, som föröder sin skog, skulle kunna för någon tid förbjudas att nyttja densamma annorlunda än till husbehof, hade landstinget endast afsett att sätta någon gräns för de större skogsafverkningar, som under sednare tiden börjat antaga en allt betänkligare karakter. Detta stadgande hindrade ej en ordentlig skogshushållares fria disposition öfver sin egendom, och tillämpningen af detsamma mot skogsförödaren skulle ock upphöra, så snart denne visade sig hafva vidtagit ändamålsenliga åtgärder för skogens återställande.

Jemte öfverlemnande af landstingets åberopade beslut har Konungens Befallningshafvande i länet uti underdånigt yttrande uttalat den öfvertygelse, att ifrågavarande angelägenhet vore af särdeles vikt för länet, hvadan och då den enskilda egenderrätten måste vika i ett sådant fall, som det förevarande, der det allmännas tillvaro vore beroende af sättet för den enskildes utöfvande af sagda rätt, Konungens Befallningshafvande ej hyste någon betänklighet vid att förorda den princip, hvarå förslaget sig grundade, nemligen inskränkning i den enskildes fria nyttjanderätt till skogen; och om än det vore att förutse att tillämpningen af föreslagna stadganden skulle komma att medföra sina svårigheter, hemställde Konungens Befallningshafvande dock, att Kongl. Maj:t täcktes egna nådig uppmärksamhet åt landstingets förslag och i anledning deraf meddela de föreskrifter, som kunde anses för ändamålet lämpliga.

Kongl. Skogsstyrelsen, som på nådig befallning afgifvit underdånigt yttrande i ämnet, har jemväl tilstyrkt, att bestämmelser angående skogarne å Gotland måtte åstadkommas i hufvudsakligen enhanda riktning som landstingets förslag, med af- å hvilket Kongl. Styrelsen dock ansåge sig böra anmärka, att öfvergången

från den nu varande oinskränkta friheten, hvad anginge dispositionen af skog, till förbud att, i fall af skogssköfving, använda skogen utöfver husbehof, syntes nog våldsamt, helst ett sådant förbud ej torde vara oungämligen erforderligt, då ändamålet, såsom landstingets framställning innehåller, ej vore annat än att förnä skogsdisponenten att vidtaga nödiga åtgärder till skogens återväxt och fredande, i hvilket syfte föreläggande af viss tid, hvarinnan återväxt skulle vara tillfinnandes, vid äfventyr att därför behöfliga åtgärder eljest föranstaltades på den tredskandes bekostnad, torde vara fullt ut lika så kraftigt utan att så betänkligt ingripa i den enskildes ekonomi, som det föreslagna förbudet.

Vid behandlingen af denna fråga har Utskottet i första rummet tagit under öfvervägande, huruvida det må anses lämpligt att i ifrågavarande hänseende stifta en lag, gällande endast Gotland. I allmänhet torde nemligen böra iakttagas den grundsats att lagbestämmelser, hvilka reglera privaträttsliga förhållanden, böra vara desamma för hela riket. Men förevarande fråga är icke af rent privaträttslig natur. Hon faller till en del inom området för den ekonomiska lagstiftningen, hvarest undantagslagar understundom äro nödvändiga, såsom en följd af de för vissa orter inom vårt vidsträckta land sig företeende egendomliga förhållanden. Enligt länsrepresentationens och länsstyrelsens sammanstämmande vittnesbörd har skogsfördel- sen på Gotland tagit en fart, som påkallar lagstiftningens mellankomst till förekommande af skogarnes fullkomliga utrotande derstädes. Vådan af en sådan miss- hushållning med skogarne är för Gotland desto mera eftertänklig, som denna pro- vins, i anseende till dess afskilda, insulära läge, är helt och hållet beroende af sina egna skogstillgångar. Detta förhållande synes utgöra ett giltigt skäl, hvarför ett undantag från ofvannämnda grundsats här må ega rum. Exempel på dylika undantag saknas icke i vår lagstiftning. Sålunda gäller för Stora Kopparbergs län, i fråga om hemmansklyfning och jordafsöndring, hvad derom särskildt finnes stadgad; och beträffande laga skiften äro särskilda föreskrifter jemväl meddelade ej mindre för nyssnämnda län, än äfven för Gotlands och Gefleborgs län.

De af motionären föreslagna lagbestämmelser öfverensstämma i hufvudsaken med det af Lag-Utskottet vid förra riksdagen, i anledning af då gjorda framställ- ningar i ämnet, framlagda, för hela riket afsedda lagförslag angående åtgärder till förekommande af skogsfördelse. Ehuru detta förslag ej lyckades att tillvinna sig Riksdagens godkännande, tvekar Utskottet likväl icke att nu tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.

På grunder, hvilka finnas närmare utvecklade i Lag-Utskottets vid näst- lidna riksdag afgifna Utlåtande N:o 36, hyser Utskottet den åsigt, att det är Statens både rätt och pligt, att, då behovet så fördrar, vidtaga åtgärder till förekommande af fördelse af landets skogar, så att dessa icke må begagnas på ett sätt, som kan blifva förstörande för större delar af landet samt medföra ohjelpig skada icke blott för den närvarande generationen, utan ock för kommande släkten. Att sådana åtgärder å Statens sida i afseende å skogshushållningen på Gotland verkligen äro af behovet påkallade, derom vittnar landstingets ofvanberörda beslut jemte Konungens Befallningshafvandes afgifna underdåniga yttrande i ämnet, på samma gång som dessa aktstycken innebära ett tillförlitligt uttryck af den allmänna meningen inom orten. Statens rätt att uti ifrågavarande hänseende ingripa i den enskildes hus- hållning må dock icke utsträckas längre än omsorgen för allmänt väl kräfver. Också äro, enligt Utskottets omdöme, de föreslagna bestämmelserna affattade med all den försigtighet, som af sakens grannlaga beskaffenhet betingas. Utskottet kan nemli- gen för sin del icke finna, hvarföre, på sätt Kongl. Skogsstyrelsen anmärkt, ett stad-

gande af förbud för den, som gjort sig skyldig till skogsförödelse, att vidare begagna skogen annorledes än för husbehof, intilldess ändamålsenlig åtgärd för skogens bringande i återväxt vidtagits, skulle mera ingripa i den enskildes ekonomi, än den af bemälda Styrelse i stället föreslagna påföljd: "föreläggande af viss tid, hvarinom återväxt skall vara till finnandes, vid äfventyr att därför behöfliga åtgärder eljest föranstaltas på den tredskandes, af landstingets medel förskjutande bekostnad." Tvärtom synes denna sednare påföljd ingripa i den enskildes hushållning vida mer än den förra, hvilken lemnar jordegaren öppet att sjelf bestämma tiden för vidtagande af åtgärder till skogens återställande å den afbrukade marken.

På grund af hvad anfördt blifvit och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motionärens förslag, hvarutinnan endast några lämpliga ansedda redaktionsförändringar blifvit gjorda, får Utskottet vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte dels för sin del besluta, dels hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af en förordning angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse på Gotland, så lydande:

§ 1.

Den af naturen till skogsbörd egnade mark skall dertill bibehållas, der den ej odlas till åker eller äng eller afrödjes till trädgård, byggnadstomt eller annat dylikt.

§ 2.

Varder till skogsbörd egnad mark för annat ändamål än i § 1 sägs af jordens egare eller innehafvare eller, med hans lof och minne, af annan så sköflad eller förödd, att skogens naturliga återväxt omöjliggöres eller äfventyras, och sker det icke till följd af föreläggande vid laga skifte eller af annat tvång, då ege Konungens Befallningshafvande vid verksamt vite förbjuda att skogen å ifrågavarande hemmans eller egendoms till skog eller beteshage häfdade mark tillsvidare anlitas för annat än husbehof.

§ 3.

Visar egare eller innehafvare af skog, hvilken enligt § 2 blifvit under förbud ställd, att han vidtagit ändamålsenliga åtgärder för skogens återställande å den afbrukade marken, varde det stadgade förbudet af Konungens Befallningshafvande återkalladt; dock åligge egaren eller innehafvaren af skogen att deråt fortfarande ega den vård, som för nämnda ändamål nödig är, vid äfventyr att förbudet eljest förnyas.

§ 4.

Kommunalstyrelse hälle uppsigt å skogens vård och skötsel inom kommunen. Finner kommunalstyrelse sådan skogsförödelse vara för hand, som i § 2 sagd är, eller att hvad i § 3 stadgadt är icke behörigen iakttages, göre derom anmälan hos Konungens Befallningshafvande.

Sker sådan anmälan eller förekommer eljest anledning till vidtagande af åtgärd, som här föreskrifven är, då skall Konungens Befallningshafvande, sedan egaren eller innehafvaren af skogen hörd blifvit, låta genom vederbörande skogstjensteman och två gode män förhållandet på stället undersöka; och meddele derefter sitt beslut.

Kostnaden för sådan undersökning skall, då skogen, på sätt i § 2 sägs, varder under förbud ställd, godtgöras af den, som finnes hafva gjort sig skyldig till skogsförödelsen; men eljest, äfvensom der tillgång hos denne saknas, af landstingsmedel utgå.

§ 5.

De gode män, hvilka hafva att jemte vederbörande skogstjensteman verkställa den i § 4 föreskrifna undersökning, utses af landstinget, två för hvarje länsmansdistrikt.

Desse gode män väljas för två år, och böra vid undersökning två ojäfvige gode män tillstädesvara, helst de, som blifvit utsedde för det distrikt, der undersökning skall ske.

Under förrättning samt resan dit och derifrån njute gode männen ersättning för underhåll och skjuts, såsom för gode män vid landtmäteriförrättning är stadgad.

§ 6.

Den, som icke åtnöjes med beslut i de mål, hvarom här ofvan sägs, ege att föra klagan i den ordning, som för fullföljd af talan i ekonomimål i allmänhet är stadgad; dock lände beslutet till efterrättelse, intilldess att högre myndighet annorlunda förordnat.

Stockholm den 12 April 1869.

På Utskottets vägnar: Stockholm den 12 April 1869.

Eric Sparre.
